

НИКОЛАЙ ХАЙТОВ
ЧЕРНОТО ПИЛЕ

chitanka.info

Много погребения съм прекарал на тоя свят: и с музики, и без музики, с войници и стражари, с речи и без речи, с поп, без поп и с дванайсет попа, но едно погребение като си го спомня, ме разплаква и сега: погребението на черното пиле. Ей такава пиле, никакво: черно, с червено клонче, пиле като пиле — кос! Не бе от пилетата песнопойци, дето ги слагат в кафези да пеят, а диво пиле, мъжко и с него женската. Донесъл ги беше един бачковлия на бабата на Гогоша, за да си мажела брадавицата с „мас от черно пиле“, но на Гогоша дожалели двете пилета, та ги не дал на баба си, ами ги сложи в кафез, а кафеза окачи в дюкяна.

На чаршията имаше много дюкяни, в някои от тях имаше и кафези с пилета, ала пилета песнопойни.

Никой не беше виждал косове да се слагат в кафез, та се събра цялата чаршия пред кърпачницата на Гогоша да ги види: кундураджиите — с чуковете, касапите — с конските опашки, бръснарите — с ножиците, бозаджиите — с гюмовете — всички-и!

— За какво са ти? — питат Гогоша.

— Да ме пощят! — отговаря им Гогоша.

Всички се смеят, той — не! Характер имаше такъв, че като приказваше смешно — беше сериозен, а като говореше за нещо страшно — смееше се, та се превиваше. Всички си рекоха: шегува се Гогоша. Хилиха се, смяха се, а то излезе, че Гогоша не се шегувал. На другия ден — видяхме го с обръсната глава. Казал на бръснаря Статито: „Нула нумер! Равно с кожата!“

След една неделя наднича в моето дюкянче — дюкянчетата ни бяха през едно — и вика:

— Ела, Коста, да видиш пилетата какво работят.

Отивам. Гогоша си допря главата до кафеза, а пилетата си протегнаха шиите и като си провираха главичките между пръчиците на кафеза, започнаха да чукат по главата му с клюновете си. Гола му главата, нищо няма върху нея, а те чукат ли, чукат, пощят.

— Как ги научи — казвам — на такива мурафети?

— Цяла неделя — кай — кълвяха на главата ми трошици. Като вземат да ме кълват, като че изкълват от главата ми червеите, дето ме глождят, та ми олеква, олеква и не мисля за световните неправди, нито за немотията вкъщи...

Три-четири дена висеше тумба хора на вратата на Гогоша да гледа. Кризата ни беше попарила, нямаха занаятчиите работа и се чудеха как да си прекарат времето. Селяните нямаха пари, слабо купуваха. Месарите продаваха само шкембета и кокали. На това отгоре филоксерата налегна къра с лозята и започна едно мъртвило — ела, че ми трябваш! На хората им беше тъжно и тревожно, не обичаха сами да седят, та се събирахме пред кундураджийницата на Алито или кърпачницата на Гогоша, дето се разправяше за филоксерата, за фалиментите, за железницата — дали ще мине, или няма, за някакъв си нов закон, дето щял уж фабриките да затвори и да се оправи положението на занаятчиите и за не зная още какво си. Та пилетата на Гогоша, ти казвам, дойдоха тъкмо навреме — да се позасмеят хората, да позабравят запустелите дюкянчета и закъсалия алъш-вериш.

Нищо работа: два коса кълват голата кратуна на Гогоша, ала на хората им беше интересно, пък и Гогоша пускаше от време на време некая и друга лакърдия, та ги още повече размиваше.

Вика му веднъж Алито:

— Абе, комшу Гогош, като ти е главата гола, пилетата от какво те пощят?

— От бръмбарите, дето са в нея. Аз — казва, — като се хубаво научат да пощят, ще ги пратя в министерството в София, че да поощят и министерските кратуни!

Тия думи се бяха разнесли, та беше идвал при Гогоша приставът да го предупреди да си гледа сиромашията, ако не иска кон да му духа по врата. Предупреждението станало в общината. Там го бяха запрели Гогоша за двайсет и четири часа. През това време цялата чаршия отиде по реката да събира червеи, за да изхрани осиротелите пилета. Гогоша си дойде, но хората продължиха да носят червеи и за неделя-две на пилетата перушината им лъсна като мазана с вакса! Опериха се, оправиха се и — пропяха!

Беше пазарен ден, четвъртък. Селяни минават през чаршията с колите (колите бяха повечето волски) — скрибуцат колите, тракат колелата, а в това време току се понесе над мегдана свирка — знаеш как се свири на волове, когато да спират или вода да пият. Свирна свирката и най-предните волове спряха, спряха и другите и се закова на място целият керван... Всички наизлязоха от дюкянчетата си да видят какво ще става. Селянинът на първата кола — един едър

полчанин, през главата забраден с шал, вдигна копралята и взе да млати воловете да тръгнат, но свирката свири и те не мърдат. Взе да се оглежда човекът да види кой забира воловете му, ала не вижда някой да свири. Слезе воловете да поведе — не щат. Хелем, спря свирнята и воловете потеглиха, но тъкмо се качи полчанинът на колата, свирката свирна и пак се спряха. Зачерви се човекът, засрами се — цяла чаршия гледа в него, не е шега, заозърта се да види кой се подбива, а се не сеща да погледне към кафеза.

Цялата чаршия взе да се киска и превива. Колю Пъпката, касапинът, дето най-мъчно се размиваше, челото си дето не удари в земята. Алито като се смееше, главата му така се тресеше, че с едната си ръка крепеше бастуна, а с другата едвам удържаше чалмата. Селянинът се разлюти, заудря с копралята и замалко да се разплаче, ако Гогоша не беше си внесъл кафеза в дюкяна.

Оттогава всеки ден или през ден представлението се повтаряше. Зададе ли се кола, всички наизлизат. Гогоша, изнесъл кафеза пред дюкяна — прави се лук не ял и не мирисал, а косът като да схващаше какво се иска, та щом понаближаваше колата — изваждаше дебелията свирка... Колата спираше, селянинът се ядосваше, а народът — ха-ха-ха, хо-хо-хо! — умираше от смях.

Посъживи се чаршията, мръдна и альш-веришът, че като спираха колите, някой от селяните, току-виж, зазяпал се я в халвата на бозаджията или в папуците на кундураджията; или пък в некое шкембе и остави някоя пара.

Прочуха се билетата на Гогоша, та Жълта Петра даваше за тях буре с малага. Арапа искаше да смени всичките кафези с кадънки от своето кафене само за двата коса, но Гогоша не даваше да се продума.

— Те са ми кадема! Не ги продавам, нито ги сменям!

Ама хубаво пеели кадънките, по-нотно.

— Аз — казва му Гогоша — по обичам песните без ноти!

А косовете верно, че я караха без ноти. Имаха едно свирене хайдушко, силно, кратко, веднаж изсвири, три пъти мълчи, сякаш ей сега ще шумнат храсти, ще запукат револвери, ще гръмнат пушки и ще ревне някой: „Сто-ой! Главата ти отсичам ей сегичка!“ Имаха едно ситно свирене, дебело, с него спираха воловете, и една тюрлия трета — по-сербез, като че се препираха за нещо си косът и косойката. Косът викаше: „Тю-тю-тю-тю!“ Косойката „отговаряше“ „Ти-ти-ти-ти!“, а

като се ядосваше повече: „Чуррук, чуррук! Чуррук!“ — значи лош си, не си свят... Тогава косът пък се разядосваше и започваше да я гони из кафеза и с клюна си да я кълве, но крилото му не бе в ред — не можеше да я достигне и започваше да заеква и пелтечи...

Тия крамоли събираха под кафеза сума свят. Хамалите, като си подложеха семерчетата от пладнина, докато зайде слънцето — лежаха възнак, гледаха право в кафеза, слушаха косовите разправии и дочакваха онуй време, когато настъпваше спогодба. Косойката не бягаше, не кряскаше, а косът започваше да сресва настръхналата ѝ перушина с клюна и да я пощипва под лявото крило.

— Ох на деда-а! — викаше Саздо.

— О-ох на деда-а-а-а! — повтаряха след него другите хамали и започваше едно такова хилене и кискане, че по това време дявол не смееше да мине покрай тях.

Колю Пъпката викаше на Гогоша да не оставя хамалите да киснат пред дюкяна му, но Гогоша не се съгласяваше.

— И те са хора... Нека да погледат без пари джумбуш.

Един ден идва майстор Али в моето дюкянче. Заръчах му кафе. Отсърба той от кафето и заклати тънкия си врат:

— Коста, Коста, много смях пада в таз чаршия, не ма грее...

— Защо бе, майсторе?

— Ще се случи нещо. Когато много сме се смели, всякога сетне става по нещо.

— Може хубаво да стане, майсторе — викам на Алито, — може Гогоша да направиме съветник. Има избори, хората го тачат...

— Може, може, но месечината се, кай, разваля, а хубаво нещо не може да се случи, когато месечината се рони!

След три ли, пет ли дена бяха, не мога да ти кажа, както си кроя папуци, чувам, вдига се вълна врява, викат хамалите, а някои плачат... Плачат и влачат нещо в рогозка. Тогава забелязах, че кепенка на Гогоша е затворен и нещо ме клъвна под лъжичката. Оставиха рогозката хамалите пред дюкяна на Гогоша, отвориха я — вътре нашият приятел. Извъртял очите и вдървен... На лявото джобче на сетретото му — кървава дупка. Дрехите — мокри. Капеше от тях вода и кръв.

Олелия, плач! Сбра се цялата чаршия. Настръгнаха хамалите, касапите, но кого да хванат? Взеха го полицейските да го уж разрежат,

за да видят раната му от какво е, и казаха сетне: „Ударил си ножа сам! Дългове много натрупал, отчаял се и ножа си ударил сам!“ Нямамо виновен... А Колю Пъпката разправяше, че Гогоша, като затворил дюкяна, минал през неговия с въдица и му рекъл:

— Хайде, Пъпка, с мене да ми носиш рибата и червейчета за песнопойците да съберем!

Но Пъпката не отишъл... Останал да соли някаква гранясала сланина и Гогоша заминал към реката сам, тъй че никой не разбра сам ли се уби, или го убиха.

Както и да е, погребяхме Гогоша надве-натри, без церемонии, без камбани, че Гогоша уж не вярвал в попове и камбани. Още на следващия ден финансовият пристав почна разпродажба на дюкяна, че имал Гогоша взети пари в заем от хаджи Василя Кекето и на полицата срокът минал. Изметоха всичко, събраха дори старите кръпки под тезгяха, а най-накрая хаджи Васил самолично дойде да прибере кафеза... Касапите искаха да му платят, но хаджията не се съгласи:

— Кафеза ми трябва да запира — кай — селяните пред колониала!

И отнесе кафеза.

С едно посягане обра ни и смеха, и радостта. Клюмнахме всички като попарени от филоксерата. Спряха да викат и кебапчиите, и бозаджиите, и касапите. Стана мъртво — като през чумавите времена. Тиха поляна — в средата на града. Тихата поляна е хубаво нещо, но от тихата чаршия по-грозно надали ще има на света! Сдумаха се по едно време касапите да изпратят делегация при Кекето да им върне двата коса, но докато се наканят кой да поднесе прощението, чу се из чаршията, че косът на Кекето спрял да свири. Занемял. Отидохме да видим. Бяхме Алито, Бабаца, Колю Пъпката, Шекера. Гледаме, че в кафеза женското пиле го няма.

— Де е женската, баю Василе?

— Заклах я, баювите — казва Кекето. — Тя хем не можеше да свири, както трябва, хем ядеше два пъти повече от мъжкото. Лошото е само, че млъкна и дъртия.

Алито вика на Кекето:

— Пилето тъжи, чорбаджи! Мъчно му е за ханъмата, затова не свири!

— А като тъжи, защо яде? — развика се Кекето. — Яде ли, ще свири! Инак ще го свирна със сатъра и ще го проводя при ханъмата! Три дена му давам срок!

Замоли се Бабача:

— Дай ни пилето! Ние ще го съешим с друга женска, може да пропее. Нали знаеш — насила песен не става.

— Става! — вика Кекето. — И още как! Хвърли на циганина една петолевка, че да видиш става ли песен, или не става.

— Пилето — вика Бабача — не е циганин да се продава. Пет пари не дава то за твоите пари!

— Я си... в-в-вървете! — зафуча Кекето и запелтечи. — Какво сте се хванали тука за моите пари!... Ако имам пари, аз съм ги спечелил, не сте ми ги вие харизали! Възрастни хора, зарязали си альш-вериша за някакво си пиле! Марш навън!

Преди да си отидем, погледнах в кафеза. Косът седеше с настръхнала перушина. Коли тракаха навънка, хора викаха, но той не чуваше колите, а гледаше все в Кекето. Шавне Кекето, а косът го следи, не го изпуска. Очите му все в него, да го не издебне да го заколи!

След два дена идва Саздо хамалина и носи нещо, завързано в бохчичка, носи го на Бабача, отваря — черното пиле вътре мъртво!

— Искаше да го заколи — каза Саздо, — но пилето започна да се мята в кафеза, да се бие ту в дюшемето, ту в тавана, самопреби се и умря.

— А защо му я няма главата? — попита Бабача.

— Откъсна му я Кекето, че му изяло ока просо, а нищо не пяло.

Очите на Бабача кипнаха. Тогава съм видел касапин да плаче. За първи път! И за последен! Докато се обърнем, събраха се кундураджиите, бозаджиите, хамалите, сарачите — всички. Пилето в кърпата лежи, около него прави се изправили мъжете със свалени шапки и наведени глави. Събраха се още хора и всеки пита:

— Какво бе? Какво става?

— Кекето удушил коса на Гогоша!

Всеки сваля гугла, шапка, каквото има на главата, и застава, докато се напълни цялото мегданче пред касапската чаршия с народ. Тогава Бабача се наведе, взе мъртвото пиле в ръцете си и тръгна към новите гробища. Гологлав, както си беше с престилката: зад него — Алито, с чалмата под мишницата, а подире му се проточи една

върволица — „главата“ ѝ на шадравана, а „опашката“ на дървения мост! От ловджийското кафене излязоха десетина табладжии; като разбраха какво става — тръгнаха и те. Като минахме покрай кръчмата на Жълта Петра, измушиха се извътре една банда чалгаджии и докато да се разбере кои са, какви са — внизаха се в калабалъка и засвириха. Пееше се тогава една:

*Мъртва ме в гроба положи
и тогаз ме целуни!...*

Ама да ти види око музика! Писнало едно кларне, като че булка се припява за мъжа си, две флигорни я подпират отляво и отдясно, дебелата бурия хълца като жива: „ъкъта-мъка, ъкъта-мъка, ъкъта-мъка“, а след туй вземе, че въздъхне издебело, та сърцето ти съдере парче по парче...

Селяни срещнахме по пътя — чешнигоровци. Спряха се и попитаха:

— Кого погребвате?

— Веселичкото погребваме! Смехът! — рече им Алито.

Разбраха ли селяните, не разбраха ли, но изоставиха воловете на пътя и току се рязнаха в калабалъка и те.

Стигнахме гробищата и там въз гроба на Гогоша погребвахме черното пиле. Алито пусна първата шепа с пръст, а пък Саздо пукна с пищова и се провикна:

— Тая година с пищов, догодина — с топ! Тая година — в небето, догодина — дай си, Боже, в Кекето!...

Пищовът пука, музиката — свири ли, свири! Тая музика няма да забравя:

*Мъртва ме в гроба положи
и тогаз ме целуни!...*

Кларнето жули нависоко, флигорните подпират отляво и дясно, дебелата бурия, като жива: „ъкъта-мъка, ъкъта-мъка!“ — дере ти

сърцето парче по парче.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.